

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

методичні рекомендації для студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальностей 012 Дошкільна освіта
освітньо-професійна програма
«Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)»,
016 Спеціальна освіта
освітньо-професійна програма «Логопедія»

Чернівці – 2023

УДК 376-056.24
0-075

Рекомендовано Вченою радою
факультету педагогіки, психології та соціальної роботи
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
протокол № 7 від 2 березня 2023 року

Упорядники:

ПЕРЕПЕЛЮК Інна Романівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

ОЛІЙНИК Роксоляна Василівна – асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

ПАЛАГНЮК Ольга Василівна – кандидат психологічних наук, асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Рецензенти:

ЧУПАХІНА Світлана Василівна – доктор педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методик дошкільної і спеціальної освіти, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

БАБЮК Тетяна Йосипівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

0-751 Основи інклюзивної педагогіки: метод. реком. для студентів першого (бакалавр.) рів. вищ. освіти спец. 012 Дошкільна освіта ОПП «Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)», 016 Спеціальна освіта ОПП «Логопедія» / Укл. І.Р. Перепелюк, Р.В. Олійник, О.В. Палагнюк. Чернівці, 2023. 86 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні засади інклюзивної педагогіки	
Тема 1. Методологічна основа інклюзивної педагогіки	6
Тема 2. Історичне підґрунтя інклюзивної педагогіки. Еволюція процесу інтеграції та становлення системи спеціальної освіти	10
Тема 3. Нормативно-правові документи в сфері інклюзивної освіти	14
Тема 4. Організація інклюзивної освіти в Україні та за рубежом	18
Тема 5. Система управління інклюзивною освітою та мережа закладів освіти для дітей з ООП	21
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Загальні засади інклюзивної педагогіки	
Тема 1. Структура та організація цілісного освітнього інклюзивного процесу	24
Тема 2. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку	27
Тема 3. Професійна компетентність вчителя (вихователя) в інклюзивній освіті	30
Тема 4. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими потребами	33
Тема 5. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами	35
Тема 6. Технології, методи і засоби навчання в інклюзивному освітньому середовищі	38
Тема 7. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП	41
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	44
СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ	48
ЛІТЕРАТУРА	52
ДОДАТКИ	59

ВСТУП

У сучасному світі одним з основних пріоритетів розвитку освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю та ін.. Інклюзивна освіта ґрунтується на ідеології, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей і гарантує однакове ставлення до всіх, але створює спеціальні умови для дітей з особливими освітніми потребами.

Інклюзивна форма навчання є однією з найперспективніших щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами, яка визнана багатьма країнами світу. Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дитини на освіту та права навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу. Тому, для забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти інклюзивні навчальні заклади повинні адаптувати програми й плани, форми й методи навчання та ресурси до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами.

Основною **метою** навчальної дисципліни «Основи інклюзивної педагогіки» є ознайомлення студентів з сучасними проблемами інклюзивної освіти, особливостями розвитку дітей з ООП; розуміння основних принципів і технологій організації освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання.

Зміст навчальної дисципліни «Основи інклюзивної педагогіки» складається з двох змістових модулів. Кожен з них містить теоретичну інформацію, яка у стислому вигляді пропонується на лекціях. Закріплення і застосування теоретичних знань, формування вміння і навичок їх застосування відбувається на семінарських заняттях та під час самостійної роботи.

При вивченні даної дисципліни студенти повинні **знати**:

- базові категорії та поняття навчальної дисципліни;
- сучасні проблеми інклюзивної освіти;
- особливості психофізичних порушень дитини та їх нозологій;
- основні проблеми родинного виховання дітей з особливими освітніми потребами;
- особливості організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі (групі);
- специфіку діяльності асистента вихователя (вчителя), фахівця зі спеціальної освіти з організації та впровадження інклюзивного навчання з урахуванням особливостей їхньої взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу в системі інклюзивної освіти;
- основні чинники та особливості партнерської взаємодії в процесі інклюзивного навчання.

ВМІТИ:

- застосовувати набуті теоретичні знання при вирішенні практичних завдань в умовах інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- будувати та підтримувати партнерські стосунки з іншими учасниками інклюзивного навчання (різнопрофільними фахівцями та батьками дітей);
- характеризувати сучасний стан підготовки дітей з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання;
- самостійно аналізувати та співставляти сучасні моделі інклюзивної освіти;
- проводити роботу з батьками щодо надання їм інформації стосовно осіб з порушенням психофізичного розвитку;
- здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання, враховуючи різні освітні потреби дітей з обмеженими можливостями здоров'я, забезпечуючи включення їх у загальноосвітнє середовище, створюючи умови для їх розвитку й саморозвитку, повноцінної соціалізації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Методологічна основа інклюзивної педагогіки

(лекція – 2 год.)

План

1. Становлення інклюзивної педагогіки як науки: предмет і завдання
2. Основні категорії інклюзивної педагогіки
3. Інклюзивна педагогіка в системі педагогічних наук
4. Міжпредметні зв'язки інклюзивної педагогіки

Мета заняття: розглянути предмет, завдання та основні категорії інклюзивної педагогіки як науки, її міжпредметні зв'язки, тощо.

Тема 1. Методологічна основа інклюзивної педагогіки

(семінарське заняття – 2 год.)

1. Мета і завдання інклюзивної педагогіки
2. Основні категорії інклюзивної педагогіки
3. Інклюзивна педагогіка в системі педагогічних наук

Мета: закріплення та узагальнення знань з даної теми, вміти пояснювати та розмежовувати поняття; виокремлювати основні поняття під час опрацювання педагогічної літератури.

Термінологічний диктант: педагогіка, інклюзивна педагогіка, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, соціально-педагогічна діяльність, дитина з особливими освітніми потребами, дитина з обмеженими можливостями.

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення інклюзивної педагогіки.
2. Назвіть фактори, які вплинули на розвиток інклюзивної педагогіки.
4. Чому виникла ця галузь педагогіки?
5. Що є предметом вивчення інклюзивної педагогіки?
6. Які завдання інклюзивної педагогіки у системі наук?
7. Що таке педагогічна категорія? Поясніть сутність категорій інклюзивної педагогіки.
8. Які навчальні дисципліни визначають систему педагогічних наук. Визначте та проаналізуйте міжпредметні зв'язки інклюзивної педагогіки.
9. Обґрунтуйте необхідність вивчення дисципліни «Основи інклюзивної педагогіки» майбутніми вчителями загальноосвітніх шкіл, вихователями закладів дошкільної освіти, логопедами, психологами системи освіти та інших суміжних фахівців.

Рекомендована література:

1. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: Навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2020. 248 с.

URL:http://eprints.zu.edu.ua/31307/1/макет_інклюзивна%20педагогіка.pdf

2. Колупаєва А. *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи*: монографія. Київ : Самміт-Книга, 2009. 272 с.

3. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник:/ за заг. ред.. Колупаєвої А. А. Київ: «А. С. К.», 2012. 308 с.

4. Порошенко М.А. *Інклюзивна освіта : навчальний посібник*. Київ : ТОВ «Агентство «Україна». 2019. 300 с.

URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>

5. Пантюк Т. *Основи корекційної педагогіки : курс лекцій*: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Дрогобич: ВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2009. 324 с.

6. Шевців З. *Основи інклюзивної педагогіки*: підручник. Київ : ЦУЛ, 2016. 248 с.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Складіть глосарій основних понять теми (10 понять).

Наприклад: Інклюзія – це ...

Завдання 2. Складіть схему-аналіз зв'язків інклюзивної педагогіки з іншими науками.

Завдання 3. Напишіть есе на тему: «Вплив філософських ідей на формування інклюзивної педагогіки в країнах пострадянського простору.